

Ha hallgatunk, kellemetlenné válunk, mondta Edgar, ha beszélünk, nevetségessé.

Régóta ültünk a földön, előttünk a képek. Az üléstől elzsibbadt a lábam.

Szánkban a szavakkal ugyanannyit taposunk szét, mint lábunkkal a fűben. De a hallgatással is.

Edgar hallgatott.

Most még nem tudok magam elé képzelni egy sírt. Csak egy övet, egy ablakot, egy diót és egy kötelet. A halál pedig olyan, mint egy zsák.

Ha ezt valaki meghallja, mondta Edgar, azt hiszi, megőrültél.

És amikor erre gondolok, úgy érzem, minden halott ember szavakkal teli zsákot hagy hátra nekünk. Mindig a fodrász jut eszembe, meg a körömolló, mert a halottaknak már nincs szükségük rájuk. És az, hogy a halottak soha többé nem veszítenek el egyetlen gombot sem.

Ők talán másképpen érezték, mint mi, hogy a diktátor tévedés, mondta Edgar.

Volt rá bizonyítékuk, hiszen mi saját magunkat is tévedésnek tartottuk. Mert ebben az országban kellett járkálnunk, ennünk, aludnunk és szeretnünk valakit, félelemben, és újra meg újra igénybe vettünk fodrászt, körömollót.

Ha valaki, csupán azzal, hogy járkál, eszik, alszik és szeret valakit, temetőket csinál, mondta Edgar, akkor ő a legnagyobb tévedés. Mindenki tévedése, minden eluralkodó tévedés.

A fű a fejben nő. Ha beszélünk, lenyírják. De ha hallgatunk, akkor is. És a második, a harmadik fű már úgy nő, ahogyan akar. És mégis szerencsénk van.

Lola délről jött, látszott rajta annak a vidéknek a szegénysége. Nem tudom, mije látszott, talán az arccsontján, vagy a szája körül, vagy a szeme közepében. Az ilyesmit nehéz megmondani, a tájról éppoly nehéz, mint egy arcról. Az ország minden tájéka szegény maradt, az arcokon is. De Lola szülőföldje, és ez látszott az arccsontján, vagy a szája körül, vagy a szeme közepében, talán még szegényebb volt. Inkább vidék, mint táj.

Az aszály mindent fölzabál, írja Lola, csak a birkákat, a dinnyét és az eperfákat hagyja meg.

De nem az aszályos vidék kergette Lolát a városba. Az aszálynak édesmindegy, mit tanulok, írja Lola a füzetébe. Az aszály észre sem veszi, mennyit tudok. Csak azt, hogy mi vagyok, azaz ki. Legyen belőlem valaki a városban, írja Lola, aztán négy évvel később térjek vissza a faluba. De nem lent, a poros úton, hanem fönt, az eperfák ágai közt.

A városban is voltak eperfák. De nem kint az utcákon. A belső udvarokon álltak. Nem is mindegyikben, csak az öregek udvarán. És mindegyik

fa alatt állt egy szék, lakásba való. Párnázott, bársonyhuzatú szék. Csak éppen foltos, szakadt volt a bársony. És a lyukat alulról egy marék szénával tömködték be. A sok üléstől összenyomódott a széna. Úgy csüngött ki alul, mint valami copf.

Ha az ember a kimustrált székhez lépett, látta a fűszálakat. Látta, hogy egykor zöldek voltak.

Az eperfás udvarokon úgy telepedett az árnyék a széken ülő öreg arcára, mint a nyugalom. Mint a nyugalom, mert én, magam számára is váratlanul, bejártam ezekbe az udvarokba, hogy azután csak ritkán térjek vissza hozzájuk. Ezekben a ritka pillanatokban a fa csúcásáról nyílegyenesen az öreg arcára eső fényfonál távoli vidéket mutatott. Tekintetem föl-alá járt a fonálon. Hátamon végigfutott a hideg, mert a nyugalom nem az eperfa ágai közül érkezett, hanem az öreg arcban ülő szempár magányosságából. Nem akartam, hogy bárki meglásson ezekben az udvarokban. Hogy megkérdezzék, mit művelek itt. Nem műveltem többet annál, mint amit láttam. Sokáig néztem az eperfákat. És azután, mielőtt távoztam, még egyszer az arcot, ahogy ült a széken. Az arcban megláttam azt a vidéket. Fialat férfit vagy fiatal nőt láttam, ahogy elhagyja azt a vidéket, vállán zsák, benne az eperfa. Megláttam a sok-sok idehordott eperfát a városi udvarokon.

Lola füzetében olvastam később: Amit elhözünk a szülőföldünkről, az arcunkra íródik.

Lola négy évig oroszra akart tanulni. Könnyű volt a felvételi vizsga, mert volt hely bőven, a főiskolán csakúgy, mint a vidéki iskolákban. És az oroszra kevesen vágytak. A vágyak nehezek, írja Lola, könnyebbek a célok. Annak a férfinak, aki egyetemen tanul, írja Lola, tiszták a körmei. Négy év múlva velem jön, mert az ilyenek tudják, hogy a faluban urak lesznek. Hogy házhoz jön a fodrász, és az ajtó előtt leveti a cipőjét. Soha többé birkák, írja Lola, soha többé dinnyék, csak eperfák, mert falevél, az van rajtunk is, mindannyiunkon.

A szoba: kis négyszög, egy ablak, hat lány, hat ágy, mindegyik alatt egy bőrönd. Az ajtó mellett falba épített szekrény, az ajtó fölött a plafonon hangszóró. Abból zúdultak a munkáskórusok a plafonról a falra, a falról az ágyakra, egészen éjszakáig. Akkor elhallgattak, akár az utca az ablak előtt vagy odakint az elvadult park, ahol már nem járt senki. Negyven ilyen kis négyszög volt a kolégiumban.

Valaki azt mondta, a hangszórók mindent látnak és hallanak, amit csinálunk.

A hat lány ruhája egymáshoz préselődött a szekrényben. Lolának volt a legkevesebb ruhája. Az összes lány ruháját hordta. A lányok az ágyuk alatt, a bőröndben tartották a harisnyájukat.

Valaki énekelt:

Anyám azt mondja

ha egyszer férjhez megyek

ad nekem
hús nagypárnát
tele szúnyoggal
hús kispárnát
tele hangyával
hús puha párnát
tele rothadt falevéllal

Lola pedig ült az ágy mellett a földön, és kinyitotta a bőrröndjét. A harisnyák között kotorászott, egymásba gabalyodott lábszárok, sarkak és lábujjak csomóját húzta elő. A földre ejtette a harisnyákat. Remegett a keze, szeme megsokszorozódott az arcában. Üres volt a keze, megsokszorozódott a térben. Majdnem annyi kéz reszketett a levegőben, mint amennyi harisnya hevert a földön.

Ennyi szem, ennyi kéz, ennyi harisnya nem fért meg abban a dalban, amelyet két ágygal odébb énekelt valaki. Állva énekelt, kicsi fejét ingatva, homlokán a gond ránca. A dalból azonnal elillant a ránc.

Mindegyik ágy alatt volt egy bőrrönd, benne egymásba gabalyodott harisnyák. Patentharisnyáknak hívták őket mindenütt az országban. Patentharisnyák lányoknak, akik harisnyanadrágot akartak, olyan simát és vékonyat, mint a bőr. És hajlakkot akartak a lányok, szempillafestéket és körömlakkot.

Az ágyakban, a párnák alatt hat szempillafestékes dobozka. Hat lány köpött bele a dobozkába,

és addig kavargatták a kormot fogvájóval, amíg a fekete massa rá nem ragadt. Akkor tágra nyitották a szemüket. A fogvájó megkarcolta a szemhéjukat, szempillájuk sűrű lett és fekete. Csakhogy egy órával később szürke hézagok tarkították a szempillákat. Megszáradt a nyál, a korom lepergett az arcukra.

A lányoknak nem volt kedvük ellenére a korom az arcukon. Szemhéjtus-korom az arcon: igen, gyárkémények korma: nem. Sok-sok leheletfinom harisnyanadrágot akartak, mert oly könnyen leszaladt a szem, és folyton meg kellett állítani a bokánál vagy a combon. Megállították, körömlakkal ragasztották meg.

Nehéz lesz megőrizni egy igazi úr ingének fehérségét. Az lesz a szerelem, ha négy év múltán velem jön a szikkadt földek közé. Ha sikerül neki inge fehérségével elvakítania a falusiakat az utcán, az lesz a szerelem. És ha úr marad, akihez házhoz jön a fodrász és az ajtó előtt leteti a cipőjét. Nehéz lesz megőrizni az inge fehérségét abban a koszban, az ugráló bolhák között, írja Lola.

Lola azt mondta, még a fák kérge is tele van bolhákkal. Valaki azt mondta erre, hogy azok nem bolhák, tetvek lesznek azok, levéltetvek. Lola ezt írja a füzetébe: A levélbolhák még rosszabbak. Valaki azt mondta, ezek nem mennek át az emberre, mert az embereken nincs falevél. Lola azt írja, mindenre rámennek, ha éget a nap, még a szélre is. Falevél meg, az van rajtunk is, mindannyiunkon. Akkor hullik le, ha már nem

növünk tovább, mert elmúlik a gyerekkor. És újranő, ha összeaszunk, mert elmúlik a szerelem. A levelek úgy nőnek, ahogy nekik tetszik, írja Lola, mint a magas fű. Két-három gyereknek nincs falevele a faluban, nekik hatalmas a gyerekkoruk. Egykék, mert apjuk is, anyjuk is képzett ember. A levélbolhák nagy gyerekekből kisebb gyerekeket csinálnak, a négyévesből háromévest, a háromévesből egyévest. Meg még egy félévest, meg még egy újszülöttet. És ahány kistestvért csinálnak a levélbolhák, annál kisebb lesz a gyerekkor.

Egy nagypapa így szól: a metszőollóm. Öregszem, naponta leszek egyre kisebb és soványabb. A körömöm viszont egyre gyorsabban és egyre vastagabbra nő. Metszőollóval vágja a körmét.

Egy gyerek nem hagyja, hogy levágják a körmét. Fáj, mondja a gyerek. Az anyja a ruhája övével kötözi oda a székhez. A gyerek szeme elhomályosul, ordítani kezd. A körömolló többször is kiesik az anyja kezéből. Mindegyik ujjamért leesik az olló a földre, gondolja a gyerek.

Az egyik övre, a fűzöldre, vér csöpög. A gyerek tudja: ha valaki vérzik, akkor meghal. Könnyes a szeme, elmosódva látja az anyját. Az anya szereti a gyereket. Úgy szereti, élni sem tud nélküle, és nincs benne tartás, mert értelme ugyanúgy oda van kötözve a szeretethez, ahogyan a gyerek a székhez. A gyerek tudja: anyja nem tehet mást, mint hogy a szeretet gúzsában vergődve összevissza ka-

szabolja a kezét. A levágott ujjakat kénytelen ott-honkája zsebébe süllyeszteni és kiszaladni velük az udvarra, mintha az ujjaknak a szemétdombon lenne a helyük. És odakint az udvaron, ahol senki se látja, meg kell ennie a gyereke ujjait.

A gyerek sejti, hogy anyja este hazudni fog, és bólint majd, amikor a nagypapa azt kérdi: Eldobtad-e az ujjakat.

És azt is sejti a gyerek, hogy ő maga mit fog tenni az este. Hogy azt fogja mondani: *Anyánál vannak*, és elmondja úgy, ahogy volt:

Anyá, kezében az ujjakkal, kiment a betonjár-dára. Onnan a fűre. A kertben is járt, az ágyásokban és az ágyások között. A fal mentén ment végig, és a fal mögött. A szerszámosszekrényénél volt, ahol a csavarokat tartjuk. A ruhásszekrényénél is járt. Belesírt a szekrénybe. Fél kézzel törölte le a könnyeit. Közben a másik kezét kihúzta a zsebéből, és beledugta a szájába. Aztán megint és megint.

A nagypapa a gyerek szájára teszi a kezét. Talán meg akarja mutatni, itt benn a szobában, hogyan kell ujjakat enni odakint az udvaron, gondolja a gyerek. De a nagypapa keze nem mozdul.

A gyerek folytatja. Beszéd közben valami a nyelvéen marad. A gyerek arra gondol, hogy ami úgy telepszik a nyelvére, mint a meggymag, ha nem akar lecsúszni a torkán, az nem lehet más, mint az igazság. Hangja, amíg beszéd közben a füléig hatol, az igazságra vár. De mindjárt a hallgatás után, gondolja a gyerek, minden hazug, mert az igazság

lecsúszott a torkán. Mert a száj nem mondta ki az egyszerű szót: *megette*.

Ez a szó nem jön ki a gyerek száján. Csak ennyi:

A szilvafánál járt. A kertben, az ágyások között nem ő taposta szét a hernyót, az ő cipője kikerülte.

A nagypapa lehunyja a szemét.

Az anyja elterelő hadműveletbe kezd, most tűt-cérnát vesz elő a szekrényből. Leül a székre, és elsimítja az otthonkát, hogy látsszon a zseb. Csomót köt a cérna végére. Anya szélhámos, gondolja a gyerek.

Az anyja megerősít egy gombot. A frissen rávarrt cérna elfedi a régi cérnát. Van igazság a szélhámoskodásban, mert meglazult a gomb az otthonkán. Ez a gomb kapja a legerősebb cérnát. A villanykörte fénye is szálakban hull alá, akár a cérna.

Ezután a gyerek szorosan lehunyja a szemét. Csukott szemhéja mögött az anyja és a nagypapa fénysugárból és cérnából font kötélén függenek az asztal fölött.

A legerősebb cérnával odavarrt gomb fog a legtovább tartani. Az anyja soha nem veszíti el, gondolja a gyerek, előbb törik el a gomb.

Az anya a fehérneműs szekrénybe dobja az ollót. Másnap, és utána minden szerdán bejön a nagypapa szobájába a fodrász.

A nagypapa azt mondja: a fodrászom.

A fodrász azt mondja: az ollóm.

Az első háborúban hullott a hajam, mondja a nagypapa. Amikor teljesen kopasz lettem, az

ezredborbély falevél nedvével dörzsölte be a fejbőrömet. Újra kinőtt a hajam. Szebb lett, mint újkorában, mondta az ezredborbély. Szeretett sakkozni. A leveleket azokról a lombos ágakról szerezte, amiket én hoztam, hogy sakkfigurákat faragjak ki belőlük. Ugyanannak a fának az ágain voltak hamuszürke és vörös levelek is. És amilyen különbözők voltak a levelek, annyira sokféle volt a fa is. A figurák egyik felét világos fából faragtam, a másik felét sötét fából. A világos levelek csak késő ősszel barnultak be egészen. Azért voltak kétszínűek a fák, mert a hamuszürke ágak minden évben késve nőttek. Jól jött ez a két szín a sakkfigurákhoz, mondta a nagypapa.

A fodrász először a nagypapa haját vágja le. A nagypapa ül a széken, nem mozdítja a fejét. A fodrász azt mondja: ha nem vágjuk le a haját, bozót nő a fejünkön. Az anya eközben ruhájának övével odaköti a gyereket a székhez. A fodrász azt mondja: ha nem vágjuk le a körmöt, lapáttá változik az ujjunk. Csak a halottaknak lehet ilyen ujjuk.

Eloldozás, eloldozás.

A négyszög hat lánylakója közül Lolának volt a legkevesebb leheletfinom harisnyanadrágja. És az a kevés is körömlakk-pöttyös volt a bokáján és a comboknál. A lábszárnál is. A szemek akkor is futottak, amikor Lola éppen nem tudta felfogni őket, mert neki magának is futnia kellett az utcán, a járdán vagy az elvadult parkon át.

Futnia kellett utánuk és előlük, a fehér ing után ni vágytól hajtva. Ez a vágy a legteljesebb boldogság pillanataiban is olyan szegényes volt, mint a vidék Lola arcában.

Néha azért nem tudta elkapni a lefutó szemeket, mert értekezleten volt. A tanszéken, mondta Lola, és nem is tudta, mennyire tetszik neki ez a szó.

Esténként lábfejjel kifelé kilógatta a harisnyáját az ablakon. Nem csöpöghetett, mert nem is mosta ki soha. Úgy lógott ki az ablakon, mintha benne volna Lola lába, a lábujjai, a megkeményedett sarka, a zúzódásokkal teli lábszára és térde. Akár Lola nélkül is végig tudott volna futni a parkon, be tudott volna menni a városba.

Valaki a négyszögben azt kérdezte, hol a körömollóm. Lola azt mondta, a kabát zsebében. Mire az a valaki megkérdezte, melyikben, csak nem a tiédben, hogyhogy tegnap megint elvetted. Lola azt mondta, villamosoztam vele, és letette az ágyra a körömollót.

Lola mindig a villamoson vágta a körmét. Gyakran céltalanul utazgatott. Vágta és reszelte a körmét a mozgó villamoson, és fogával lazította föl a körömágyat, annyira, hogy a fehér félkör akkora lett a körmén, mint egy babszem.

A megállóiban Lola zsebre vágta a körömollót, és ha valaki felszállt, az ajtót nézte. Mivel napközben mindig fölszáll valaki, akivel akár ismerhetnénk is egymást, írja Lola a füzetébe. De éjszaka, olyankor ugyanaz az ember úgy száll föl, mintha engem keresne.

Éjszaka, amikor már senki nem járt odakint az utcán és az elvadult parkban, amikor hallani lehetett a szelet, az ég pedig nem volt több, mint a szél hangja, Lola fölvetette a leheletfinom harisnyát. És mielőtt kívülről becsukta volna az ajtót, a négyszög fényében látni lehetett, hogy lúdtalpas. Valaki megkérdezte, hova mész. De akkor már a hosszú, üres folyosón kopogtak Lola léptei.

Lehet, hogy az első három évben ez a valaki én voltam. Mert Lolán kívül mindenki valaki volt a négyszögben. Valaki nem szerette ott Lolát. Mi mindannyian.

Valaki odament az ablakhoz, és odalent nem látott utcát, nem látta az elsiető Lolát. Csak egy kicsi, ugráló foltot.

Lola villamosra szállt. Ha a következő megállónál fölszállt valaki, Lola tágra nyitotta a szemét.

Éjféltajt csak férfiak szálltak föl, akik az esti műszakból mentek haza a mosóporgyárból vagy a vágóhidről. Beszállnak az éjszakából a kocsik világosságába, írja Lola, én pedig látok egy férfit, akit annyira elfárasztott a nap, hogy csak az árnyéka látszik a ruhák között. Fejében már régóta nem járt szerelem, zsebében nem lapult pénz. Csak lopott mosópor vagy a levágott állatból néhány apróság: marhanyelv, disznóvese, borjúmáj.

Lola emberei az első ülésre ültek. Elbóbiskoltak a fényben, fejüket lógatták, és megrándultak, ha csikordult a sín. Eljön a pillanat, amikor táskájukat magukhoz szorítják, írja Lola, látom a koszos kezüket. A táska miatt egy pillanatra rám néznek.

Ez volt az a pillanat, amikor Lola tüzet gyújtott egy-egy fáradt fejben. Ezek már nem csukják be a szemüket, írja Lola.

Egy megállóval később az egyik férfi leszállt Lola nyomában. Szemében a város sötétje. És egy sovány kutya mohósága, írja Lola. Lola nem nézett körül, gyorsan ment. Letért az útról, így, a legrövidebb úton csalogatta be a férfiakat az elvadult parkba. Szó nélkül, írja Lola, fekszem a fűbe, ő pedig leteszi a táskát a leghosszabb, legalacsonyabban lévő ág alá. Nincs miről beszélni.

Az éjszaka vadul kergette a szelet, Lola pedig némán hányta a fejét, meg a hasát. Levelek zizegtek az arca előtt, ugyanolyanok, mint évekkel korábban, egy féléves, hatodik gyerek arca előtt, akit senki nem akart, csak a szegénység. És ugyanúgy, mint akkor, most is összevissza karcolta Lola lábát a bozót. Az arcát soha.

Lola hónapok óta, minden héten kicserélte a hirdeményeket a kollégium üvegezett faliújságján. A bejárati ajtó mellett állt, és a csípőjét ringatta, ahogy tett-vett a faliújság előtt. Kifújta belőle a döglött legyeket, és megpucolta az üveget egy pár patentharisnyával, amit a bőröndjéből vett elő. Az egyik harisnyával benedvesítette az üveget, a másikkal szárazra dörgölte. Azután kicserélte az újságkivágásokat, gombóccá gyúrta a diktátor utolsó előtti beszédét, és beragasztotta az utolsó. Amikor elkészült, eldobta a harisnyákat.

Amikor majdnem az összes patentharisnyáját elhasználta, a többiek bőröndjéből kezdte előszedni a harisnyákat. Valaki szólt neki, hogy ezek nem a te harisnyáid. Mire Lola azt mondta, ezeket már úgyszem veszitek fel.

Egy apa a kertben kapál, nyár van. Egy gyerek az ágyás mellett áll, és arra gondol: apa tud valamit az életről. Mert rossz lelkiismeretét beleteszi a legbutább növényekbe, és kigyomlálja őket. Nem sokkal ezelőtt a gyerek azt kívánta, bárcsak elszöknének a buta növények a kapa elől, így túlélhetnék a nyarat. De nem tudnak elszökni, csak ősszel nőnek fehér tollaik. Csak akkor tanulnak meg repülni.

Az apának soha nem kellett szöknie. Énekelve masírozott a nagyvilágba. Ott temetőket csinált, majd sietve elhagyta a helyszínt. Egy elveszített háború, egy hazatért SS-katona, egy frissen vasalt nyári ing a szekrényben, és az apa fején még mindig nem őszült a haj.

Az apa korán kelt, szeretett a fűbe feküdni. A vöröses felhőket nézte hanyatt fekve, ők hozták el a nappalt. És mivel a reggel még olyan hideg volt, mint az éjszaka, a vöröses felhőknek kellett az eget felszakítaniuk. Odafönt az eget ellepte a nappal, lent a fűben ellepte az apát a magányosság. A fejébe költözött, onnan üzte, hajtotta egy nő meleg bőréhez. Ott megmelegedett. Egykor temetőket csinált, most gyorsan egy gyereket.

Az apa a torkában tartja a temetőket, ott lent, az inggallér és az áll között, ahol az ádámcsutka van. Hegyes az ádámcsutkája, elreteszeli az utat. Így a temetők sem tudják soha elhagyni a száját. A legsötétebb szilvából készült pálinkát szürcsöli az ajka, szemhéja súlyos és bódult a Führerért.

A kapa árnyékot vet az ágyásra, de az árnyék nem kapál, némán áll, és az ágyások közti ösvényt nézi. Ahol a gyerek éppen telitömi a zsebét zöld szilvával.

A kikapált buta növények között áll az apa, és azt mondja: nem szabad zöld szilvát enni, még puha a magja, ráharapsz a halálra. Senki nem fog tudni segíteni, meghalsz. A magas láztól belülről kiég a szíved.

Az apa szeme elhomályosul, és a gyerek látja, hogy az apja úgy szereti, élni sem tud nélküle. Hogy nincs benne tartás. Hogy ő, aki már temetőket csinált, most a halált kívánja a gyerekének.

Ezért aztán a gyerek később az összes szilvát megeszi, amit a zsebébe tömködött. Minden áldott nap, ha az apa éppen nem látja, egy fél szilvafára valót tüntet el a hasában. Eszik, és arra gondol, hogy ebbe bele lehet halni.

De az apja nem látja, a gyerekek pedig nem kell belehalnia.

Máriatövis volt az a buta növény. Az apa tudott valamit az életről. Ahogy mindenki, aki a halálról beszél, tudja, hogyan zajlik tovább az élet.

Néha láttam Lolát a zuhany alatt, délután, amikor a reggeli zuhanyozáshoz már régen késő, az estihez korán volt. Lola hátán egy elvarasodott, függőleges zsinórt láttam, a feneké fölött egy elvarasodott kört. Az a zsinór és a kör olyan volt, mint egy inga.

Lola gyorsan elfordította a hátát, akkor a tükörben láttam az ingát. Biztosan kilendült, mert Lola megrémült, amikor beléptem a zuhanyozóba.

Arra gondoltam, hogy Lolának csak a bőre horzsolódott le, soha nem szerelmes. Csak a lökések vannak a hasában, a park mélyén. És fölötté a férfiak kutyaszeme, a férfiaké, akik egész nap azt hallgatták, hogyan zuhog alá a csőben a mosópor, és hogyan hörögnek az állatok. Égtek ezek a szemek Lola fölött, mert előtte egy egész napra kihunyt a fényük.

A lányok, akik a kollégiumnak ugyanazon a szintjén, az egymás mellett sorakozó ajtók mögötti kis négyzetekben laktak, mind az ebédlő hűtőszekrényében tartották az ételüket. Hazai juhsajtot és kolbászt, tojást és mustárt.

Ha kinyitottam a hűtőszekrényt, mindig láttam egészen hátul egy nyelvet vagy egy vesét. A fagytól kiszáradt a nyelv, a vesén barna kelések támadtak. Három napig voltak ott, akkor újra üres volt a helyük.

A vidék szegénysége nem tűnt el Lola arcáról. Hogy megette-e, vagy eldobta a nyelveket és a ve-

séket, nem láttam, sem az arccsontján, sem a szája körül, sem a szeme közepében.

Sem a kintinban, sem a tornateremben nem látszott Lolán, hogy megette-e a levágott állatok apró részeit, vagy eldobta őket. Tudni akartam. Égett bennem a kíváncsiság, hogy bánthassam Lolát. Vakra néztem a szemem. De akár sokáig fürkésztem, akár csak futólag pillantottam rá, mindig csak azt a vidéket láttam az arcán. Csak azon sikerült rajtakapnom Lolát, hogy tükörtojást sütött a forró vasalón, és késsel kapargatta le, úgy ette. De Lola elém tartotta a kés hegyét, hogy kóstoljam meg. Finom, mondta Lola, mert nem olyan olajos, mint ha serpenyőben sütném. Amikor megette, a vasalót visszatette a sarokba.

Valaki azt mondta: tisztítsd meg a vasalót, ha ettél róla. Mire Lola azt mondta: ezzel már úgysem lehet vasalni.

Kínozott ez a vakság. Ahogy délben sorbaálltam Lolával az ebédért a kintinban, és azután, ahogy az asztalnál ültem mellette, arra gondoltam, attól van ez a vakság, hogy csak kanalat kapunk az ételhez. Soha egy villát, soha egy kést. Hogy a húst csak a kanál élével tudjuk szétnyomni, és aztán a szánkkkal kell marcangolni, cafatokat letépkedni róla. Attól van ez a vakság, gondoltam, hogy soha nem vágthatunk a késsel, soha nem szúrhatunk a villával. Hogy úgy eszünk, mint az állatok.

A kintinban mindenki éhes, írja Lola a füzetébe, nyomasztó, csámcsogó falka. Külön-külön csupa csökönyös birka. Mind együtt egy falkányi kiéhezett kutya.

A tornateremben arra gondoltam, azért van ez a vakság, mert Lola nem tudja átugrani a lovat, ugyanis a könyökét behajlítja a hasa alatt, ahelyett hogy feszesen kinyújtaná; mert puhán felhúzza a térdét, ahelyett hogy széttárná lábait, mint az olló. Lola fennakadt, aztán fenéken lecsúszott a lóról. Soha nem tudott átrepülni fölötte. Arccal esett a szőnyegre, nem a talpára érkezett. Ott feküdt a szőnyegen, amíg ordítani nem kezdett a tornatanár.

Lola tudta, hogy a tornatanár mindjárt föl emeli a vállánál, a fenekénél, a csípőjénél fogva. És hogy ha elmúlik a dührohama, ott fogja majd meg, ahol éri. És Lola elhagyta magát, hogy a tornatanárnak szorosabban kelljen fognia.

A lányok mind megálltak a ló mögött, senki nem ugrott, nem repülhetett, mert Lola egy pohár hideg vizet kapott a tornatanártól. Az öltözőből hozta, és odatartotta Lola szájához. Lola tudta, ha lassan iszik, a tanárnak annál tovább kell tartania a fejét.

Tornaóra után a lányok az öltözőben, a keskeny szekrények előtt álltak és öltözködtek. Valaki azt mondta, az én blúzom van rajtad. Lola erre azt mondta, nem eszem meg, csak mára kell, programom lesz.